

Pripovijedanje - kroskurikularni pristup

Cota, Ivana

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:982561>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-22**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE

Ivana Cota

PRIPOVIJEDANJE – KROSKURIKULARNI PRISTUP

Diplomski rad

Zagreb, studeni 2023.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE

Ivana Cota

PRIPOVIJEDANJE – KROSKURIKULARNI PRISTUP

Diplomski rad

Mentorica: prof.dr.sc. Vladimira Velički

Zagreb, studeni 2023.

Izjava o izvornosti diplomskog rada

Izjavljujem da je moj diplomski rad izvorni rezultat mojeg rada te da se u izradi istoga nisam koristila drugim izvorima osim onih koji su u njemu navedeni.

(vlastoručni potpis studentice)

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. PRIPOVIJEDANJE.....	3
2.1. Tradicionalno pripovijedanje.....	3
2.1.1. Pripovjedač	6
2.1.2. Priča	8
2.2. Digitalno pripovijedanje.....	10
2.2.1. Mediji i medijska pismenost	11
2.2.2. Digitalni mediji	13
3. METODIČKI ASPEKTI PRIPOVIJEDANJA	15
3.1. Odabir priče za pripovijedanje	15
3.2. Priprema za pripovijedanje	15
3.3. Uporaba različitih materijala, sredstava i rituala	16
3.4. Važnost atmosfere i razrednog ozračja.....	18
3.5. Kompetencije i uloga učitelja	19
4. PRIPOVIJEDANJE U NASTAVI	21
4.1. Mogućnosti primjene pripovijedanja u učenju i poučavanju hrvatskoga jezika	21
4.2. Mogućnosti primjene pripovijedanja u učenju i poučavanju drugih nastavnih predmeta ...	23
5. ZAKLJUČAK	29
6. LITERATURA.....	30

SAŽETAK

Tema ovog diplomskog rada je *Pripovijedanje – kroskurikularni pristup*. Objašnjen je pojam *pripovijedanje* te načini na koje ga možemo koristiti u nastavi. Pripovijedanje se smatra umjetnošću prenošenja priča, događaja ili situacija usmenim ili pismenim putem. Pripovijedati možemo na više načina. U radu su navedena i objašnjena dva načina pripovijedanja u nastavi, a to su tradicionalno i digitalno pripovijedanje. Svaki način zasebno je objašnjen i potkrijepljen primjerima. Tradicionalno pripovijedanje u nastavi se odnosi na prenošenje priča ili događaja pri čemu se koriste pripovjedne tehnike (pripovijedanje, opisivanje, dijalog i monolog). Digitalno pripovijedanje se odnosi na pripovijedanje uz pomoć digitalnih alata. Digitalno pripovijedanje je sve prisutnije i prihvatljivije u razrednoj nastavi. Navodi se i objašnjava važnost pripovijedanja kao sadržaja za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda u predmetu Hrvatski jezik. Također, navodi se i objašnjava uloga i cilj pripovijedanja u svim ostalim nastavnim predmetima. U središte se stavlja pripovijedanje u razredu pa je sukladno tome objašnjena uloga učitelja kao pripovjedača koji prenosi učenicima priču, događaj ili doživljaj. Učitelj ima važnu i ključnu ulogu u pripovijedanju. On je taj koji odabire priču ili događaj koji prenosi učenicima. Njegova uloga je prezentirati određeni sadržaj s puno kreativnosti i ljubavi.

Cilj ovoga rada je objasniti važnost pripovijedanja u osnovnoškolskom obrazovanju, naglasiti moć i ulogu pripovjedača i potaknuti na što kreativniji pristup priči. Pripovijedanjem nudimo učenicima odmak od stvarnosti i mogućnost uplovljavanja u svijet mašte. Uključivanjem pripovijedanja u nastavu učenici imaju mogućnost na lakši i zanimljiviji način usvojiti nastavni sadržaj. Pripovijedanje doprinosi razvijanju motivacije i znatiželje kod učenika. Ono ima moć stvoriti ugodno razredno ozračje i pozitivnu atmosferu.

Ključne riječi: pripovijedanje, tradicionalno pripovijedanje, digitalno pripovijedanje, pripovjedač, priča, razredna nastava.

SUMMARY

The theme of this thesis is storytelling – Crosscurricular approach. The concept of storytelling and how we can use it in teaching are explained. Storytelling is considered an art of communicating stories, events or situations orally or in writing. We can tell stories in a number of ways. The paper presents two ways of storytelling in teaching, namely traditional and digital storytelling. Each method is explained separately and supported by examples. Traditional storytelling in teaching refers to the transmission of stories or events using narrative techniques (storytelling, description, dialogue and monologue). Digital storytelling refers to storytelling using digital tools. Digital storytelling is increasingly present and acceptable in class. The paper cites and explains the importance of storytelling as content for achieving educational outcomes in the Croatian language case. The role and objective of storytelling in all other teaching courses are also mentioned and explained. The focus is on storytelling in the classroom, so the role of the teacher as a storyteller conveys a story, event or experience to the students is explained accordingly. The teacher plays an important and crucial role in storytelling. He's the one who picks the story or event that he passes on to the students. Its role is to present certain content with a lot of creativity and love.

The aim of this paper is to explain the importance of storytelling in primary school education, to emphasize the power and role of storytellers and to encourage the most creative approach to the story. By storytelling, we offer students a break from reality and the possibility to enter the world of imagination. By including storytelling in classes, students have the opportunity to adopt teaching content in an easier and more interesting way. Narration contributes to the development of motivation and curiosity among students. It has the power to create a pleasant classroom atmosphere and a positive atmosphere.

Keywords: storytelling, traditional storytelling, digital storytelling, storytelling, story, classroom teaching.

1. UVOD

“Pripovijedanje je složena jezično-spoznajna sposobnost koja na spoznajnome planu zahtijeva strukturiranje priče, odnosno stvaranje početka, sredine i kraja, a na jezičnome planu dekonstruiranje jezika i jezično oblikovanje priče” (Velički, 2014: 41, prema Kuvač, 2005).

Pojmove *pričanje*, *prepričavanje* i *pripovijedanje* treba terminološki razlikovati. Iako se u literaturi pojmovi *pričanje* i *pripovijedanje* predstavljaju kao sinonimi, potrebno ih je razlikovati. Prema literaturi pripovijedanje kao širi pojam obuhvaća i pričanje i prepričavanje (Velički, 2014: 41). Dunja Pavličević-Franić (2005: 207) definira pripovijedanje kao izričaj u kojem iznosimo vlastita iskustva ili događaje te situacije o kojima su nam pričali drugi. Pripovijedanje je umjetnost koja zahtijeva stalno usavršavanje. S druge strane, pričanje se odnosi na živo iznošenje izvornoga sadržaja (Velički, 2014: 41, prema Težak, 1998). Termin pričanje se može objasniti kao usmeno izlaganje nekog sadržaja pritom koristeći vlastiti rječnik, slobodu i kreativnost. “Riječ je o kreativnome činu tijekom kojega se stvara nova priča na osnovi poticajnoga događaja/ doživljaja (stvarnoga ili izmišljenoga, vlastitoga ili tuđega)” (Pavličević - Franić, 2005: 210). Naziv *pričanje* se veže uz govornu realizaciju, međutim priča se može ispričati i u usmenome i u pismenome obliku (Pavličević-Franić, 2005). Prepričavanje je pripovijedanje koje može biti sažeto i opširno. To je zapravo iznošenje već poznatih informacija koje smo čitali, slušali ili vidjeli. Prepričavati znači ispričati nešto što je već ispričano (Pavličević-Franić, 2005). Prepričavanje se smatra interpretacijskim činom jer ne zahtijeva stvaralačku aktivnost (Velički, 2014). Prepričavanje je u suštini prenošenje priče u kraćem odnosno sažetijem obliku. Pavličević-Franić naglašava da je važno učenicima ponuditi postupak prepričavanja. Pritom se kao učitelji u nastavi možemo poslužiti nizom slika ili natuknica, prepričavati učenicima razne knjige, filmove ili predstave. Time se stavlja naglasak na utjecaj prepričavanja na buduće pripovijedanje. Prepričavanje će pomoći učenicima u stjecanju i razvoju sposobnosti pripovijedanja jer prilikom prepričavanja učenici prema uzorcima tekstova uče zakonitosti usmenoga i pismenoga izražavanja (Pavličević-Franić, 2005).

Cilj ovog diplomskog rada je objasniti ulogu i važnost pripovijedanja u nastavi, naglasiti njegovu posebnu moć i zadaću. To je način da se učenicima prenesu snažne i duboke poruke. Pripovijedajući potičemo kod učenika maštu, ljubav prema sebi, ljubav prema ljudima koji ih okružuju te općenito ljubav i razumijevanje prema svijetu u kojem žive. U današnje vrijeme kada

su djeca okružena raznim medijima, važno je da potičemo usmenu kulturu jer je ona najvažniji dio baštine čovječanstva. Priče i dalje postoje jer nam pomažu da rastemo. Ponekad se dogodi da ne znamo o čemu bismo uopće govorili s prijateljima, obitelji ili poznanicima, ali ako samo pokušamo ispričati nešto lijepo, probijamo granicu koja nas sputava i započinjemo komunikaciju (Otero, 2005). Pripovijedajući djeci nešto lijepo nudimo im prije svega odmak od surove stvarnosti i slobodu da probude svijet mašte i osjećaja koje kriju duboko u sebi. Da bismo to postigli “pripovijedanje mora ispuniti jedan neophodan uvjet: mora biti zamišljeno i izvedeno kao umjetnička poruka” (Otero, 2005: 237).

2. PRIPOVIJEDANJE

Pripovijedanje je usmeno ili pismeno izricanje vlastitih ili tuđih događaja i zbivanja o kojima su nas obavijestili drugi (Pavličević-Franić, 2005). Smatra se prirodnom i neposrednom alatkom jezične procjene kojom se može prikazati govornikova uporaba jezika na razini koja je iznad rečenice (Gabaj i Kuvač Kraljević, 2019). Pripovijedanje se smatra umjetnošću prenošenja priča, događaja, iskustava ili informacija. Ono se uvelike razlikuje od čitanja priča jer pripovijedanjem prenosimo priču mnogo osobnije.

Solar (2004) naglašava da pripovijedanje nije samo nizanje bilo kakvih podataka jednih iza drugih nego je uvjetovano nekim zbivanjem. Nabranje informacija neće stvoriti priču. To znači da je pripovijedanje nizanje smislenih jedinica koje su povezane svojevrsnom vremenskom perspektivom (Solar, 2004). “Priča se ostvaruje pripovijedanjem, a pripovijedanje neposredno razlikujemo od tumačenja, obrazlaganja ili zaključivanja” (Solar, 2004: 133). Važni čimbenici kod pripovijedanja su dijelovi fabule. Svaka priča treba imati uvod, zaplet, vrhunac, rasplet i završetak.

Pripovijedanje ostavlja puno prostora dječjoj mašti jer riječi koje izgovara pripovjedač potiču djecu na stvaranje mentalnih slika. Ono pomaže u razvijanju koncentracije koja će imati vrlo važan utjecaj kasnije za učinkovito učenje (Perrow, 2010). “Same priče i proces pripovijedanja omogućuju učenicima da razumiju sebe kroz ogledala, a druge kroz prozor” (Brebrić, 2022: 255, prema Gunawardena i Brown, 2021). Pripovijedanje utječe na stvaranje slike o sebi, ali i svijetu oko sebe. Ono nam daje prostora da upoznamo dubine za koje možda ne znamo da postoje, dubine u nama samima. Čar pripovijedanja je to “što nikakva knjiga ne ometa izravan doživljaj” (Perrow, 2010: 254).

2.1. Tradicionalno pripovijedanje

Tradicionalno pripovijedanje se odnosi na umijeće prenošenja priča, događaja ili doživljaja usmenim ili pismenim putem. Pavličević-Franić (2005) navodi pričanje kao podvrstu pripovijedanja, prepričavanje kao vrstu sažetog ili opsežnog pripovijedanja u razrednoj nastavi te izvješćivanje kao oblik pripovjednog izražavanja. U nastavku slijedi poblži opis navedenih pojmova.

Termin pričanje se može objasniti kao usmeno izlaganje nekog sadržaja pritom koristeći vlastiti rječnik, slobodu i kreativnost. “Riječ je o kreativnome činu tijekom kojega se stvara nova priča na osnovi poticajnoga događaja/ doživljaja (stvarnoga ili izmišljenoga, vlastitoga ili tuđega)” (Pavličević-Franić, 2005: 210). Naziv *pričanje* se veže uz govornu realizaciju, međutim priča se može ispričati i u usmenome i u pismenome obliku (Pavličević-Franić, 2005).

Prepričavanje je pripovijedanje koje može biti sažeto i opširno. To je zapravo iznošenje već poznatih informacija koje smo čitali, slušali ili vidjeli. Prepričavati znači ispričati nešto što je već ispričano (Pavličević-Franić, 2005). Prepričavanje se smatra interpretacijskim činom jer ne zahtijeva stvaralačku aktivnost (Velički, 2014). Prepričavanje je u suštini prenošenje priče u kraćem odnosno sažetijem obliku. Pavličević-Franić (2005) naglašava da je važno učenicima ponuditi postupak prepričavanja. Pritom se kao učitelji u nastavi možemo poslužiti nizom slika ili natuknica, prepričavati učenicima razne knjige, filmove ili predstave. Time se stavlja naglasak na utjecaj prepričavanja na buduće pripovijedanje. Prepričavanje će pomoći učenicima u stjecanju i razvoju sposobnosti pripovijedanja jer prilikom prepričavanja učenici prema uzorcima tekstova uče zakonitosti usmenoga i pismenoga izražavanja (Pavličević-Franić, 2005). Pavličević-Franić navodi tri osnovne vrste prepričavanja koje učenici mogu uvježbati, a to su: doslovno prepričavanje, informativno prepričavanje te kreativno prepričavanje. Doslovno prepričavanje predstavlja prepričavanje u kojem se tekst ili neki sadržaj prenose točno onako kako su napisani, bez dodavanja ili oduzimanja detalja ili informacija. U nastavi se odnosi na učenje teksta napamet, recitiranje pjesme i dijela nekog teksta (na primjer u igrokazima). Ova vrsta prepričavanja pripada nestvaralačkom obliku pripovijedanja i preporuča se da se ne koristi često u nastavi. Ipak, doslovno prepričavanje ima svoju svrhu. Koristeći ovaj način pripovijedanja kod učenika se razvija pamćenje i potiču se pravopisne navike (Pavličević-Franić, 2005). Prema tome možemo zaključiti da je doslovno prepričavanje korisna tehnika kada je naglasak stavljen na preciznost i točnost kod prenošenja informacija. Informativno prepričavanje se odnosi na iznošenje osnovnih informacija, a ne sadržajne cjeline. Kroz ovu vrstu prepričavanja razvija se sposobnost izdvajanja bitnoga od nebitnoga. To znači da pripovjedač iznosi samo bitne sastavnice, a izostavlja sporedne elemente, odnosno ono što nije važno. Zato je ova vrsta prepričavanja bliska izvješćivanju. Informativno prepričavanje može biti korisno za djecu jer na taj način razvijaju sposobnost sažimanja, pamćenja samo ključnih informacija te preoblikovanja sadržaja (Pavličević-Franić, 2005). Informativno prepričavanje je poželjno i korisno u situacijama kada želimo prenijeti bitnu, jasnu i sažetu poruku

o nekoj temi ili događaju. Kreativno prepričavanje se odnosi na prepričavanje koje se temelji na dodavanju elemenata. Ovom vrstom prepričavanja proširuje se osnovni sadržaj tako da se osmišljavaju i dodavaju novi elementi. Stvaralačke preinake se mogu provoditi u području fabule (može se izmijeniti početak ili završetak, dodati nove likove i slično); u redosljedu zbivanja (odnosi se na nizanje događaja prema drugačijem redosljedu); u vremenu i prostoru (odnosi se na smještanje radnje u drugo vremensko razdoblje ili prostor); u ugođaju zbivanja (odnosi se na dodavanje smiješnih pojedinosti ili dodavanje dramatičnosti i slično); u uporabi jezično-izražajnih sredstava (stil izražavanja, pripovijedanje u drugom jezičnom idiomu i sl.) (Pavličević-Franić, 2005). Kreativno prepričavanje je stvaralačka djelatnost jer “od učenika zahtjeva velik misaoni i jezični napor” (Pavličević-Franić, 2005: 209). Ova vrsta prepričavanja je teška za učenike, ali potiče na razvoj kreativnosti i originalnosti. Jedan oblik kreativnoga prepričavanja je opsežno prepričavanje u kojem se iznosi glavni događaj, ali i svi ostali sporedni događaji uz mnogo detalja. Zato je ova vrsta prepričavanja bliska pričanju (Pavličević-Franić, 2005).

Izješćivanje je podvrsta pripovjednoga teksta koji prikazuje istinite činjenice. Ono je zapravo točno, potpuno i razumljivo usmeno ili pismeno izražavanje o stvarnim osobama, događajima ili pojavama. Izješćivati se može na različite načine, a postoje četiri temeljne vrste izješćivanja: vijest, sažetak, izvješće i životopis. Izješćivanje ne podrazumijeva iznošenje vlastitih stavova, osjećaja ili misli (Pavličević-Franić, 2005).

U tradicionalnom pripovijedanju koristimo pripovjedne tehnike. Pripovijedanje, opisivanje, dijalog i monolog su pripovjedni načini ili pripovjedne tehnike. Koristimo ih u iznošenju pripovjednih vrsta u koje ubrajamo: priču, bajku, pripovijetku, roman i druge. U uvodnom dijelu ovog rada objašnjen je pojam *pripovijedanje* te razgraničen od pojma *pričanje*. Glavni zadatak u ovoj pripovjednoj tehnici je da učenici u nižim razredima osnovne škole usvoje pojam *pripovijedanja* u usmenome i pisanome obliku. Drugim riječima, najbitnije je da učenici mogu utvrditi redosljed događaja, pripovijedati vlastite događaje i doživljaje, izražavati osjećaje i stavove, razlikovati bitne i nebitne elemente u pripovijedanju i razvijati svijest o važnosti pripovjedne komunikacije u svakodnevnom životu (Pavličević-Franić, 2005). Pripovijedanje ostavlja dubok trag i utjecaj na svu djecu. Omogućuje da se djeca povežu sa svijetom oko sebe, da razvijaju sliku o sebi te da grade svoje samopouzdanje. Pripovijedanje i pričanje priča utječu na razvoj jezičnih vještina kod djece jer slušanjem i pričanjem djeca lakše mogu razumjeti funkciju

jezika i kako ga koristiti u svakodnevnoj komunikaciji. Važnu funkciju imaju i u razvoju kognitivnih vještina. Sudjelovanjem u pripovijedanju djeca razvijaju koncentraciju, pažnju i pamćenje. Pripovijedanje potiče razvoj kreativnosti i mašte kod djece. Slušajući priče djeca mogu zamišljati likove i poistovjećivati se s njima. Također, pripovijedanje potiče i razvoj socijalnih vještina. Slušajući priče djeca uče slušati i izražavati svoje emocije. Pripovijedanje može pomoći učenicima da se sužive s pričom i potaknuti ih da pronađu u svemu nešto lijepo. Situacije koje učenici čuju kroz priču mogu im pomoći da pronađu rješenje za eventualne probleme u kojima se nalaze.

Opisivanje je pripovjedna tehnika u kojoj učenici opisuju, odnosno navode karakteristike nekoga ili nečega. Učenici mogu opisivati ljudska bića, životinje, prostor, razne predmete i slično. Kod ove tehnike se možemo poslužiti fotografijama, crtežima ili nekim umjetničkim djelima. Učenici trebaju promatrati i opisivati ono što vide. Pavličević-Franić (2005) u svojoj knjizi *Komunikacijom do gramatike* kao primjer vježbe pričanja opisuje aktivnost stvaranje priče prema nizu slika. U toj aktivnosti učenici promatraju sličice i opisuju što vide i od toga pokušavaju složiti priču (Pavličević-Franić, 2005). Ova aktivnost, osim što potiče učenike na pričanje, potiče i tehniku opisivanja. Pažljivo promatrajući i analizirajući sličice učenici obraćaju pažnju na svaki detalj. Promatraju boje, osnovni ugođaj, raspoloženje likova i okruženje (Pavličević-Franić, 2005).

Dijalog je razgovor između dvije osobe pri čemu se uloge govornika i slušatelja neprestano izmjenjuju. Postoji više vrsta dijaloga, a najpoznatiji su razgovorni oblici. U razgovorne oblike ubrajamo: svakodnevni razgovor (s prijateljima, ukućanima), rekreativni razgovor (neobavezno časkanje), poslovni razgovor (službeni dogovori), intervju (odgovori na pitanja) i razgovorne igre (u svrhu poticanja komunikacijske kompetencije) (Pavličević-Franić, 2005).

Monolog je govor jedne osobe upućen drugima ili sebi, koji je individualan bez smjenjivanja sugovornika u komunikaciji (Pavličević-Franić, 2005).

2.1.1. Pripovjedač

“Priče nam, zacijelo, ne mogu spasiti život. One ga čine snošljivim” (Bischel, 2002: 87). Da bi učenici i djeca općenito doživjeli takve blagodatni pripovijedanja, važna je uloga osobe koja pripovijeda, odnosno pripovjedača. Kako bi pričanje priča bilo uspješno važno je da se pripovjedač

u potpunosti prepusti priči. Priča mora postati dio njega i on tu priču mora dobro poznavati (Velički, 2014). “Pričama se pravi život udahnjuje u činu pripovijedanja” (Perrow, 2010: 253). Djeca očekuju od pripovjedača da ih vodi kroz priču. U prošlosti su pripovjedači bili vrlo cijenjeni i s veseljem dočekivani. Pričali su o životnim istinama i čuvali životne mudrosti. Njihova glavna zadaća bila je prenijeti poruku da se teškoće mogu nadvladati.

Pripovjedač se na poseban način poveže sa slušateljima. Putem gesti, glasa i pogleda na poseban način se približava slušatelju (Perrow, 2010). Peter Bichsel (2002) u svojoj knjizi *O čitanju i pripovijedanju* piše: “Ali, zaplašenost čitatelja je najveća baš onda kad razumije rečenice, ali ne i razlog zašto su one napisane” (Bischel, 2002: 47). Njegovo razmišljanje možemo poistovjetiti i s pričanjem priča. Naime, ukoliko se onaj tko priča priču u potpunosti ne preda toj priči, u potpunosti ne uživi u svoju ulogu, teško će prenijeti ljepotu i poruku te priče djeci koja ju slušaju. Djeca će razumjeti rečenice koje čuju u toj priči, međutim ako se osoba koja priča priču nije povezala s tom pričom, to će ostati samo rečenice, bez dubljeg smisla. “Govor upućen djetetu ima značajan utjecaj na njegov osjećajni život, može potaknuti ili osiromašiti njegov razvoj, posebno njegov emocionalni i socijalni aspekt” (Velički, 2014: 60, prema Velički, Katarinčić, 2011).

Vrlo je važno kod pričanja priča da pripovjedač prati emocije koje se javljaju kod djece. Ponekad se dogodi da dijete prvi put susretne neku emociju u priči, a to mu kasnije može pomoći u životu kako bi se naučilo nositi s tom emocijom, ali i s drugim emocijama (Velički, 2014). Pripovjedač treba odabrati dobru priču za pripovijedanje. Da bi odabrao dobru priču, osim što treba poznavati djecu koja će slušati priču, potrebno je da dobro poznaje dječju književnost, odnosno kvalitetne autore i različite priče.

U svojoj knjizi *Čitanje priča – stvaranje priča*, autorica Velički (2014), oslanjajući se na Johanessa Merkela, navodi pravila kojih bi se trebao držati svaki dobar pripovjedač koji želi ispričati dobru priču. Ta pravila glase:

- ako je moguće pripovjedač treba pričati bez predloška,
- s djecom održavati kontakt očima,
- pričati u krugu kako bi se postigla prisnija atmosfera,
- upotrebljavati geste i mimiku,
- uvažavati vrjednote govorenoga jezika (intonacija, ritam, tempo i sl.),
- ne pričati prebrzo,

- umetnuti stanke,
- upotrebljavati jezik koji djeca razumiju, ali ga istovremeno i obogatiti,
- uključiti djecu u priču,
- igrati se glasom (jačina, brzina i sl.)
- objasniti nepoznate riječi (Velički, 2014).

Svaki pripovjedač se treba dobro pripremiti i dobro upoznati priču prije nego što ju ispriča djeci. Važno je da pripovjedač da cijeloga sebe u priču, ali ipak on nije taj koji je u središtu pozornosti. “U prvome planu je priča, a ne pripovjedač. Pripovjedač nije glumac” (Velički, 2014: 65).

Kao što je već spomenuto pripovjedač treba voljeti priču koju želi ispričati. Treba se u potpunosti povezati s njom. Preporuča se da priča bez predloška. Za to je potrebna detaljna priprema. Pripovjedač treba održavati kontakt očima, upotrebljavati geste i mimiku, pričati razgovjetno i dovoljno glasno te umetnuti stanke kada je to potrebno. Pripovjedač treba paziti na intonaciju, ritam, tempo i intenzitet tijekom pričanja priče. Može se igrati glasom i mijenjati boju glasa kada je to potrebno, međutim mora biti vrlo oprezan da ne pretjera (Velički, 2014).

2.1.2. Priča

Priča je glavna vrsta dječje književnosti. “Ona prati djecu od trenutka kad počinju usvajati jezični sustav i ne napušta ih do kraja djetinjstva, čak ni u posljednjem razdoblju kad su djeca zainteresirana za dublje poznavanje svijeta oko sebe i pustolovine” (Crnković i Težak, 2002: 21). Djeca se sužive s pričom koju slušaju i zato je pričanje priča zahtjevnije od čitanja priča. Pričajući priču potrebno je uključiti i druga osjetila. Pričajući još više potičemo koncentraciju kod djece i uspostavljamo s njima izravan kontakt. Naglašeni su kontakt pogledom, naše geste i naša otvorenost prema priči koju pričamo (Velički, 2014).

Perrow (2010) smatra da je pojam priče teško definirati jer ni jedna definicija ne može u potpunosti dočarati i ukazati na ono što priča jest. Smatra da bi bilo puno bolje pokušati definirati priču kroz metaforičan i maštovit način. Zato u svojoj knjizi donosi nekoliko metafora za priču (Perrow, 2010). Jedna od metafora je slika vode. “Priče su važne za život naše duše kao što je voda bitna za naše fizičko preživljavanje – one mogu pomladiti i vitalno su važne za zdrav rast i razvoj;

one uvijek pronađu put u naše srce, u naše biće, baš kao što voda uvijek pronađe put kroz stijenu ili zid tamo gdje se čini da to nije moguće” (Perrow, 2010: 45). Priče zaista djeluju tako.

U našim životima postoje trenutci koji u nama izazivaju strah, nelagodu, možda i tugu. Jedna priča može ublažiti te osjećaje. Priče su prisutne u životima djece od prvih dana njihovih života. Prve priče obično nam pričaju bake i djedovi, mame i tate, starija braća i sestre. Priče trebaju svoju priliku u našim životima. Dječja priča je najbolji način za uspostavljanje odnosa, za ostvarivanje živih susreta radosti, razgovora, druženja i topline. Ona nam daje iskustva koja će nam koristiti u kasnijim razdobljima života (Visinko, 2005).

Svakodnevno se susrećemo s informacijama koliko je važno čitati djeci i prenositi djeci ljubav prema knjigama i ljubav prema čitanju. Čitajući razne knjige djeca bogate svoj rječnik, poistovjećuju se s likovima, emocionalno se razvijaju i uranjaju u ljepotu svijeta oko sebe. Većina djece voli priče i obično prve priče koje djeca čuju budu priče koje im čitaju ili pričaju roditelji. Pričanje priča je duboko ukorijenjeno u ljudsku kulturu i prenosi se s koljena na koljeno. Od davnina je pričanje priča služilo kao oblik zabave, ali i edukacije. Stariji ljudi su mlađima prenosili razne priče, mitove i legende. Mlađi su upijali te priče i prenosili ih drugima. Pričanje priča je oduvijek povezivalo naraštaje. Od postanka priče ona nije bila stvorena samo za djecu, međutim djeca su oduvijek u društvu odraslih slušala priče. Tako su odrasli, prvenstveno bake i mame prilagođavale tekstove priča kako bi ih mogle pričati i djeci. Tako su činili i prvi dječji književnici kada su stare narodne priče prilagođavali pričama za djecu (Crnković i Težak, 2002).

Pričati priče možemo samo ako smo se suživjeli s pričom, ako smo otvoreni za priču i ako joj se prepustimo (Velički 2014). Pričanje priča je vrlo važan dio djetinjstva. Djeca mlađe predškolske dobi, ali i djeca školske dobi, osobito djeca u razrednoj nastavi traže sigurnost i fizičku prisutnost roditelja. Pričanjem priča ta potreba kod djece se može zadovoljiti. Pričanjem priča dopuštamo djeci da uplove u svijet mašte i pružamo im sigurnost koju traže. U dječjim pričama glavni junaci su obično djeca ili životinje. I obično u dječjim pričama dobro pobjeđuje zlo. Djeca se mogu poistovjetiti s junacima ili situacijama u kojima se oni nalaze i možda vidjeti izlaz iz problema ili situacije u kojoj su se možda i sami našli.

Postoje različite teorije oko podjele dječje priče i u različitim literaturama postoje različita mišljenja autora. Prema Crnkoviću i Težak (2002), prema postanku, priča se dijeli na narodnu i umjetničku. Mit, legenda, bajka, novela ili pripovijetka, anegdota ili šaljiva priča su vrste narodne

priče. Najviše se ističu bajke i novele. Bajke su zaslužne za razvoj umjetničke priče (Crnković i Težak, 2002). Prema Crnkoviću (1987) narodnu priču dijelimo na bajku, novelu i anegdodu, a umjetničku priču na bajku, fantastičnu priču i pripovijetku (Crnković, 1987). Osim podjele prema postanku na narodnu i umjetničku, Crnković i Težak (2002) ističu još nekoliko podjela. Po tipu čudesnoga može se govoriti o mitološkoj, alegorijskoj, hiperboličkoj te fantastičnoj ili nadrealističnoj priči. Po efektu ili namjeni govorimo o simboličkoj, šaljivoj, filozofskoj, poučnoj, moralističkoj priči, priči kao igri i basni. Po odnosu na tradiciju priča se dijeli na klasičnu, modernu i starinsku priču. Po završetku priča se dijeli na tri tipa: sa sretnim završetkom, s nesretnim završetkom te priča sa završetkom u kojem se ne odlučuje o sreći ili nesreći (Crnković i Težak, 2002).

Kao što je već spomenuto, autori opisuju podjelu priče na različite načine i prema različitim kriterijima. Velički (2014) ističe nekoliko vrsta priča koje se posreduju djeci, a to su: malešnice i rimovane priče, priče o okolini i pojedinim područjima znanja, problemske priče, fantastične priče te bajke.

2.2. Digitalno pripovijedanje

“Digitalno pripovijedanje, kao metoda poučavanja ili izvor za učenje, omogućuje učiteljima usvajanje inovativnih i poboljšanih metoda poučavanja” (Brebrić, 2022: 255). Digitalno pripovijedanje je zapravo “spoj tradicionalne umjetnosti pripovijedanja i potrebe digitalnih alata uz autorsku naraciju”(ibid.). Ono se pokazalo korisnim u vrijeme nastave na daljinu tijekom pandemijskih uvjeta.

Brebrić (2022) provodi istraživanje s ciljem istraživanja iskustva djece u vezi s pripovijedanjem ciljanih priča u okviru provođenja međupredmetnih tema te s ciljem istraživanja važnosti potpore učitelja u pripovijedanju kao metodi za ostvarivanje odgojno-obrazovnih očekivanja u međupredmetnim temama. Istraživanje pokazuje da pripovijedanje u oba slučaja, tradicionalno i digitalno, doprinose motivaciji i znatiželji učenika. Pritom se stavlja naglasak na digitalno pripovijedanje jer se uvijek može iznova koristiti bez fizičkog prisustva pripovjedača bilo u školi, bilo individualno kod kuće (Brebrić, 2022). Osim kod učenika, digitalno pripovijedanje je dobro prihvaćeno među učiteljima razredne nastave. Učitelji smatraju da digitalni oblik

pripovijedanja pomaže i u ostvarivanju drugih odgojnih očekivanja te da pospješuje suradnju s roditeljima (ibid.).

Učenje u prirodnom okruženju ili u izvornoj društvenoj sredini je najučinkovitije, međutim ne može se uvijek organizirati. Matijević (2005) tu nemogućnost veže uz vremenske nepogode, prirodne pojave i brojne druge razloge. Digitalno pripovijedanje je u vrijeme pandemije COVID-19 postalo najčešće korišteni alat u stvaranju osjećaja pripadnosti i identiteta. Mnogi muzeji, galerije i neke druge kulturne ustanove su svoje sadržaje preselile na internet s ciljem približavanja umjetnosti i kulture u naše domove (Karzen i Demonja, 2020).

2.2.1. Mediji i medijska pismenost

Termin medij se u užem smislu promatra kao “suvremeno sredstvo za prenošenje informacija (novine, radio, televizija, internet i sl.) (Gabelica i Težak, 2015 prema Aniću, et al., 2002: 859). U širem smislu se odnosi na “svaki izraz, kanal komunikacije koji je posrednik nekog značenja (Gabelica i Težak, 2015 prema Peović Vuković, 2013). Današnji svijet je teško zamisliti bez medija. Danas je internet dostupan svim generacijama, a najviše ga koriste djeca i mladi. Djeca najčešće koriste medije kao vrstu zabave, opuštanje i odmor. Mediji su na neki način bježanje od stvarnosti i služe djeci kao pasivno prepuštanje sadržajima koji će ih zabaviti i rasteretiti od svakodnevnih briga (Labaš i Marinčić, 2016). Najbrojniji mediji u suvremenoj nastavi su vizualni mediji. U vizualne medije ubrajamo slikovnice, nastavne listiće, knjige, crteže, makete, didaktičke igre i drugo. Pretpostavlja se da će u budućnosti škole težiti još većom vizualizacijom odgojne komunikacije. Pritom se upozorava na opasnost zanemarivanja učenja u izvornoj stvarnosti (Matijević, 2005).

Mediji su prvenstveno sredstvo prenošenja informacija i komuniciranja, ali kada se koriste kroz didaktičku funkciju, tada postaju i nositelji informacija u nastavi. Ukoliko se pažljivo odabere, medij može biti izrazito poticajno iskustvo za učenike. Može pridonijeti boljem pamćenju sadržaja, ali i pobuditi kod učenika interes i potaknuti emocije (Labaš i Marinčić, 2016). Mediji u nastavi su korisni i poželjni, međutim učitelji trebaju biti svjesni pravila Jana Amosa Komenskog koji je rekao da “ u nastavi valja težiti tomu da se maksimalno angažira što veći broj učenikovih osjetila” (Labaš i Marinčić, 2016: 4, prema Rodek, 2007: 169).

Rodek (2010) napominje da se bez medijskog odgoja i medijskog obrazovanja više ne može raspravljati o uspješnom odgoju i obrazovanju. Učenicima je potrebna socijalizacija koja nužno obuhvaća i medijsku socijalizaciju (Rodek, 2010).

Rodek (2007) navodi da mnogi autori smatraju da su za učinkovitost nastavne primjene medija važne individualne karakteristike ličnosti. One uključuju afektivno-motivacijske komponente, predznanje o nekoj temi koja će se obrađivati te razne vještine koje su potrebne za primjenu nekog medija. Vrlo važnu ulogu ima motivacija. Uspješnost primjene medija u nastavi uvelike ovisi i o mentalnom naporu koji će učenik uložiti. Taj napor je opet povezan s motivacijom i stavom učenika prema tom mediju (Rodek 2007).

Visoko predznanje o temi ili o mediju uz pomoć kojeg će se obrađivati neka tema također ovisi uspješnost primjene medija u nastavi. Učenici koji imaju određeno predznanje uložiti će manje mentalnog napora od učenika koji nemaju nikakvo predznanje. Učenici s malim ili nikakvim predznanjem trebati će uložiti puno više mentalnog napora u shvaćanje određenog medija i ponekad se može dogoditi da izgube orijentaciju i da im se smanji motivacija. U tom slučaju važnu ulogu ima učitelj koji će usmjeravati učenika (Rodek, 2007).

S obzirom da su djeca sve više izložena medijima, ne smije se zanemariti utjecaj medija na odgoj i ponašanje. Kroz televizijske i radijske emisije, novine, glazbu te internet, djeca pokušavaju zadovoljiti svoje potrebe za zabavom, ali i za učenjem. Važno je napomenuti da djeca “medijske sadržaje interpretiraju i vrednuju, pripisuju im značenja” (Labaš i Marinčić, 2016: 11, prema Labaš i Vizler, 2005).

Budući da su mediji sveprisutni u našim životima, važno je biti medijski pismen. Biti medijski pismen znači biti sposoban “vrednovati, analizirati, procijeniti i razmijeniti informacije u svim svojim oblicima (Labaš i Marinčić, 2016: 11, prema Žitinski, 2009, prema Hybels i Weaver, 2000). Medijska pismenost “uključuje komunikacijske i prezentacijske vještine, osnove vizualnih komunikacija, kompetencije prikupljanja i obrade informacija, njihove kritičke analize i korištenja društvenih mreža” (Gabelica i Težak, 2015, Čižmar i Obrenović, 2013).

Važnost medijske, odnosno digitalne kompetencije je nezaobilazna u održavanju nastave i naznačena je u gotovo svim dokumentima vezanim za odgoj i obrazovanje (Gabelica i Težak, 2015). Međutim, autorice Gabelica i Težak (2015) upozoravaju na jedan propust. Naime, digitalni

mediji se svrstavaju kao sredstvo produkcije i distribucije informacija koje se primarno vežu za područje računalne znanosti, a zanemaruje se njihova uloga kao medija odnosno posrednika novih oblika produkcije, reprodukcije i distribucije umjetničkih djela (Gabelica i Težak, 2015).

Svjedoci smo pandemije COVID-19 u Hrvatskoj. U obrazovanju djece i mladih došlo je do brojnih promjena. U središte se stavljaju digitalni mediji. Odjednom se s tradicionalnoga prenošenja informacija prelazi na formu aktivnoga prenošenja informacija kroz društvene kanale, koji do tada i nisu bili korišteni (Mijatov i Bukna, 2023). Zbog nemogućnosti odlaska u škole, nastava se izvodila *online*. Učitelji su koristili razne platforme kako bi učenicima prenijeli znanje. Njihove kompetencije u radu s digitalnim medijima bile su vrlo važne. Većina učitelja je koristila metodu *žive riječi* koristeći platforme kao što su *Zoom*, *Teams* ili *Google Meet*. Uz brojne mogućnosti koje nude digitalni mediji uloga učitelja ipak je ključna. “Čovjek je uvijek polazna točka” (Pavličević-Franić, 2005: 79). Ni jedan medij ne može zamijeniti živu riječ učitelja.

2.2.2. Digitalni mediji

Često se digitalnim medijima u obrazovanju pridaje posebna pažnja. Smatra se da digitalni mediji, odnosno uporaba digitalnih medija u nastavi povećava motivaciju za učenje i olakšava sami proces učenja i poučavanja. Na tu temu su provedena i broja istraživanja, međutim teško je pronaći uvjerljive empirijske podatke koji bi potvrdili tu pretpostavku (Rodek, 2010).

Od kasnih osamdesetih godina počeo se koristiti termin *novi mediji*. Pod tim pojmom podrazumijevaju se: novi tekstualni doživljaji koji se odnose na nove vrste tekstualnih žanrova i formi, zabave i obrazaca medijske konzumacije (računalne igrice, simulacije); novi načini prikazivanja svijeta koji se odnose na medije koji nude nove mogućnosti reprezentacije i iskustva (imerzivni virtualni okoliš); novi odnosi između subjekata i medijske tehnologije; novi obrasci organizacije i konzumacije (e-mail, chat i sl.); virtualne stvarnosti te još mnogi mediji koji doživljavaju razne promjene (Gabelica i Težak, 2015, prema Lister et. al, 2009: 9). Danas neki umjesto termina *novi mediji* upotrebljavaju termin *digitalni mediji* jer on “upućuje na korištenje specifičnih sredstva i implikacije njihove uporabe (način pohranjivanja, čuvanja i distribucije informacija)” (Gabelica i Težak, 2015, prema Lister et. al, 2009: 9).

U današnje vrijeme odgojno-obrazovni sustav nastoji medijski opismeniti djecu kako bi se uspješno koristila s digitalnim medijima. Gabelica i Težak (2015) upozoravaju da poznavanje tehnoloških mogućnosti digitalnih medija nije dovoljno. Za razumijevanje, interpretaciju i sposobnost stvaranja i izražavanja potrebno je usporedno razvijati i literarnu kompetenciju (Gabelica i Težak, 2015).

3. METODIČKI ASPEKTI PRIPOVIJEDANJA

3.1. Odabir priče za pripovijedanje

Odabrati priču za pričanje je zahtjevan zadatak. Teško je pronaći priču jer svakom djetetu treba pristupiti individualno. Treba birati priču prema dobi djeteta, međutim to ne bi uvijek trebalo biti polazište jer utjecaj priče na djecu iste dobi može biti potpuno različit. Treba pažnju posvetiti onome što dijete zanima, njegovim razvojnim karakteristikama, odnosima u obitelji, zanimanjima, doticaju s prirodom, načinu komunikacije s bližnjima i sl. (Velički, 2014). Prema svemu navedenom nije lako odabrati priču, ali nam zato djeca trebaju biti polazište. "Svatko ima mogućnost naslutiti razmišljanje, osjećanje i želje djeteta, shvatiti da nas djeca često sama uče koju im priču valja ponuditi" (Velički, 2014: 51). Zato je važno poznavati dijete koje će slušati priču i osluškivati njegova razmišljanja i osjećaje.

Važno je da priča uvijek bude u izvornom obliku. Skraćivane verzije nisu uvijek pogodne i mogu biti zbunjujuće djeci. Izvorne priče mogu biti teške i sadržavati riječi koje nisu bliske primjerice dobi učenika. U tom slučaju možemo prilagoditi tekst, odnosno birati jednostavnije riječi, ali nikada ne treba u potpunosti pojednostavljivati jer upravo te riječi mogu pridonijeti ugođaju pripovijedanja (Velički, 2014). Neke od tih riječi djeca će vrlo brzo usvojiti i koristiti ih u svakodnevnom govoru. Perrow (2010) naglašava da svaka priča ima terapijski potencijal u sebi.

Redovito pripovijedanje u razredu bez obzira na sadržaj uvelike utječe na djecu. Pomaže im razviti koncentraciju te aktivirati njihovu maštu. Priča ima veliku ulogu u današnje vrijeme kada djeca sve više vremena provode pred računalima, mobitelima i nekim drugim medijima. Svaka priča u sebi ima nešto ljekovito i nešto dobro. Zato je važno uskladiti priču sa situacijom u kojoj se nalazimo. Nije isto pripovijedati u razredu i pripovijedati vani u parku (Perrow, 2010).

3.2. Priprema za pripovijedanje

Iako se svaki pripovjedač priprema na svoj način, Velički (2014) u svojoj knjizi daje savjete koji ne zahtijevaju dugu pripremu, a osiguravaju dobro pripovijedanje i pričanje priče. Prije pripovijedanja pripovjedač treba razmisliti o onome što želi pripovijedati i prilagoditi se onome tko će ga slušati. Trebao bi osigurati ugodnu atmosferu i odbrati pravo vrijeme za pričanje priče. Pripovjedač bi trebao osluškivati priču kako bi razmislio kako će mu ta priča pomoći u

razumijevanju djeteta. Trebao bi obratiti pozornost na govornu interpretaciju jer ide prema cilju da obogati dječji rječnik. Potrebno je usvojiti nekoliko pravila koja se odnose na logiku radnje u priči. Kako bi lakše zapamtio priču koju namjerava pričati, pripovjedač bi trebao “tekst tri puta pročitati (naglas), nakon toga ga maknuti; predočiti sebi događaje poput “unutrašnjeg” filma (sa što više osjetila); tijekom radnje nanovo raščlaniti odnosno promijeniti (ako je potrebno)” (Velički, 2014: 64).

3.3. Uporaba različitih materijala, sredstava i rituala

Kako bismo što uspješnije i zornije pripovijedali djeci, možemo koristiti razne materijale, sredstva i rituale. Tu spadaju i izražajni oblici kao što su gestikulacija, mimika i držanje tijela osobe koja pripovijeda. Time pripovjedač šalje poruku o svom unutarnjem držanju i stavu prema onome što pripovijeda i time odaje ono što u tom trenutku osjeća i to prenosi djeci (Jendorff, 2001). Prikazivanje gestama predstavlja važnu ulogu u pripovijedanju. Gestama potičemo slušatelja na cjelovitu sliku onoga što je čuo. Koristeći geste ne treba se ograničavati samo na ruke ili noge. Možemo sve zajedno kombinirati. Međutim, gestovno prikazivanje zahtijeva od pripovjedača posebnu pripremu. Potrebno je svjesno tražiti načine gestovnoga pokazivanja nekog teksta i isprobati više puta. Dobro bi bilo isprobati to pred ogledalom ili pred nekom osobom u koju imamo povjerenja (Velički, 2014). Djeci školske dobi izuzetno igraju ulogu ponašanje i stav učitelja tijekom pripovijedanja. Poželjno je pričati priču u stojećem položaju jer takav položaj omogućuje više dramatike. Međutim, ne isključuje se i pripovijedanje u sjedećem položaju koji je manje dramatičan i sam po sebi jednostavniji (Perrow, 2010).

Od konkretnih materijala možemo koristiti lutke. Lutke koje koristimo u nastavi možemo izraditi samostalno ili donijeti plišane igračke koje imamo kod kuće. Možemo ih izrađivati zajedno s djecom u školi i na taj način im još više približiti toga lika iz priče kojeg predstavlja ta lutka. Coffu (2004) lutku doživljava kao predmet kojem je udahnut život. Kao predmet koji predstavlja osjećaje u kretanju i riječima jer, kada učitelj uzme lutku u ruke on više nije samo učitelj nego je ujedno i lutkar. Djeca ga tada više ne gledaju kao učitelja nego kao lutkara i sva njihova pažnja usmjerena je prema toj lutki (Coffu, 2004). Lutkar ne mora nužno biti samo učitelj. Nakon što nekoliko puta ispričamo djeci priču mogu i oni primiti na sebe ulogu lutkara i ispričati priču. Koristeći lutku u nastavi utječemo na dječju maštu i kreativnost, ali i samopouzdanje. Neki učenici imaju strah od javnog nastupa i zbog toga se teže izražavaju. Lutka im može biti od velike pomoći.

Dijete se uživi s lutkom te ima osjećaj da ona govori umjesto njega. Bit će mu lakše opustiti se jer može prikriti svoju sigurnost i na taj način raditi na njoj. Pričati priču možemo i uz pomoć ruku odnosno prstiju na kojima možemo i ne moramo nešto nacrtati (Velički, 2014).

Pri pripovijedanju nam mogu pomoći razna sredstva. U njihovoj upotrebi nema granica mašti. Ipak, njihovo korištenje treba biti umjereno i promišljeno (Velički, 2014). Možemo imati kutiju s “blagom”. U toj kutiji možemo čuvati razne predmete koje ćemo koristiti za pričanje priče. To mogu biti najobičnije stvari kao što su ključ, šešir ili bilježnica. Bitno je kako ćemo mi djeci prikazati taj predmet i uklopiti ga u našu priču. “Što su rekviziti jednostavniji, to je dječja mašta slobodnija i učinkovitija” (Perrow, 2010). Mašta i kreativnost pripovjedača igraju važnu ulogu.

Rekviziti su poželjni, ali nisu nužni u pričanju priče djeci. Oni se većinom koriste kod pričanja priča djeci mlađe dobi. Međutim autorica Perrow (2010) smatra da ne treba podcjenjivati upotrebu rekvizita kod djece starije dobi. Ponekad ti rekviziti mogu poslužiti za unošenje doze humora u neku priču. Također, Perrow smatra da rekviziti možda i nisu dobra ideja kod dugačkih priča jer to zahtjeva pravu produkciju. Kod takvih priča kaže da je jednostavnije slušatelje prepustiti mašti. Predlaže da se pripovjedač služi rekvizitima uvijek kada osjeća da mu nedostaje samopouzdanja u pripovijedanju (Perrow, 2010).

Ovisno o prilici i publici kojoj pripovijedamo možemo se koristiti i raznim ritualima. Rituali će pomoći pripovjedaču i onima koji ga slušaju da uplove u svijet priča. Svaki pripovjedač ima svoje rituale. Rituali mogu biti posve jednostavni, a imati veliku korist. Primjerice, prije pričanja priče možemo pustiti laganu glazbu, upaliti svijeću ili prigušiti svjetla kako bismo umirili slušatelje prije početka priče (Perrow, 2010).

Većina priča koje znamo ili koje smo čuli još u djetinjstvu imaju više-manje iste uvode, a oni glase: “Bio jednom jedan...”, “Jednom davno živio je...”, “Nekoć davno...” i sl. Uvod u pričanje neke priče ne mora uvijek biti uobičajen. Uvod u priču možemo birati iz vlastite kulture ili iz kulture iz koje potječe priča. Pri odabiru uvoda treba biti vrlo pažljiv jer neke ideje neće možda biti u skladu s našom osobnošću i mjestom gdje živimo (Perrow, 2010).

Bitan je i završetak priče. Slušatelji trebaju dobiti vrlo jasan znak da je priča završena. Često priče, a osobito bajke nagovještavaju dug i sretan život ili izriču kaznu za počinitelja zla. Nije nužno završavati priču istim formulama iz usmene tradicije. Možemo osmisliti i svoje rituale.

Primjerice, na kraju djeca mogu zajedno s pripovjedačem pjevati pjesmu: "I najljepša priča prođe, k'o što prođe svaka sreća al' je uvijek sretan onaj tko se priče dugo sjeća." (Velički, 2014: 84).

3.4. Važnost atmosfere i razrednog ozračja

Ugodno razredno ozračje ostvaruje se samo ako učitelj i učenici međusobno komuniciraju, uvažavaju jedni druge, međusobno si pomažu i prihvataju jedni druge. Samo ako uzimaju u obzir uzajamne potrebe i ciljeve, u razredu će biti ugodna atmosfera za rad (Jurčić, 2014).

Slušanje priča je poseban i jedinstven događaj. Priče trebaju svoj prostor (Velički, 2014). Kako bismo mogli slušati priču potrebno je odmaknuti se od užurbane svakodnevnice i uploviti u mir koji je potreban našem tijelu, ali i našem duhu da bismo se suživjeli s onim što slušamo. Zato je prije pripovijedanja važno osigurati mirnu atmosferu u razredu.

Prostor ne treba biti prenatrpan nepotrebnim stvarima. Sve predmete koji nam nisu potrebni za pričanje priče trebalo bi maknuti kako ne bi odvlačili pozornost djece. Trebamo imati neki dio prostora u razredu koji će služiti za pričanje priča. Ukoliko nam nije potreban velik prostor, dio prostora možemo zamračiti (Velički, 2014). U školi možemo urediti u učionici poseban kutić za pričanje priča. Kad god je moguće učenici mogu sjediti u krugu kada slušaju priču kako bismo postigli prisniju atmosferu (Velički, 2014). Učitelji i učiteljice vrlo često koriste jastučice koji stoje pospremljeni u ormare i izvade se prema potrebi. Tako učenicima bude udobnije sjediti. Najvažnije je da se učenici osjećaju ugodno u prostoru i da se mogu opustiti.

Pričanje priča ne mora se nužno odvijati u razredu. Pričati priče djeci, u ovom slučaju učenicima možemo na različitim mjestima. Perrow (2010) smatra da priče mogu biti ispričane i dok idemo s učenicima na izlet, dok čekamo autobus i slično. Pritom je važno da ne biramo dugačke i ozbiljne priče koje od učenika zahtijevaju visoku koncentraciju. U tom slučaju možemo birati priče koje su kraće, koje traže sudjelovanje učenika i koje su pune promjena i aktivnosti (Perrow, 2010).

3.5. Kompetencije i uloga učitelja

Pojam *kompetencija* autori različito shvaćaju i tumače. Jurčić (2014) u svom radu iznosi nekoliko različitih definicija, a jedna od njih prema Rychenu (2003) govori da su kompetencije “sposobnost pojedinca za uspješno rješavanje individualnih ili socijalnih zahtjeva ili uspješnu izvedbu aktivnosti ili zadaće” (Jurčić, 2014: 77, prema Rychen, 2003). Kompetentnost učitelja pridonosi njegovom razumijevanju vlastitog poziva. U odgojno-obrazovnom sustavu kompetentnost nastavnika se sve više stavlja u središte pozornosti. Osim što se od učitelja očekuje da razvijaju svoje kompetencije, razvijanje kompetencija se očekuje i kod učenika, a upravo u tom nastojanju učitelj ima veliku ulogu. Jurčić (2014) navodi i objašnjava nekoliko kompetencija za koje se očekuje da ih učitelji imaju i da ih trebaju stalno razvijati. To su: osobna kompetencija, komunikacijska kompetencija, analitička kompetencija, emocionalna kompetencija, interkulturalna kompetencija i razvojna kompetencija. Osobna kompetencija se odnosi na uvažavanje svih učenika, na razumijevanje, susretljivost, smirenost, strpljenje, dosljednost i slično. Komunikacijska kompetencija se odnosi na učinkovit govor i aktivno slušanje, sposobnost uspostavljanja dijaloga s učenicima i na razvijanje kreativnog i kritičkog mišljenja kod učenika. Analitička kompetencija se odnosi na analizu sata, odnosno kako učenici shvaćaju, jesu li motivirani za rad i kakva je realizacija ciljeva nastavnoga sata. Socijalna kompetencija se temelji na uspostavljanju odnosa, na timskom radu, svladavanju konflikata, na toleranciji, autoritetu, rješavanju problema i slično. Emocionalna kompetencija se odnosi na kvalitetu međudnosa s učenicima i razumijevanje njihovih osjećaja. Interkulturalna kompetencija se odnosi na sposobnost uporabe znanja o drukčijima, na integraciju i interkulturalnu osjetljivost, na međusobno razumijevanje, poštovanje i uvažavanje. Razvojna kompetencija se odnosi na učiteljevu težnju da razvija svoje kompetencije i da stalno nešto novo uči (Jurčić, 2014). Svaka od ovih kompetencija je važna u pripovijedanju. Učitelj postaje pripovjedač. “Nastavnik je odgovoran za iskustvo umijeća svojih učenika, a učenici snose odgovornost za doživljaje uspješnosti svoga nastavnika” (Jurčić, 2014: 85, prema Klingberg, 1990). Pričanje priče je uspješno samo onda kada pripovjedač voli odabranu priču i ako je ta priča postala dio njega samoga (Velički, 2014). “Dobra pripovjedačica ili pripovjedač nisu pasivni prenositelji priče koju su zapamtili, nego ju stvaraju iznova, unoseći u sadržaj više puta i nešto transponirano iz vlastita života i dajući priči oblik” (Bošković-Stulli, 2006: 139). Učitelj koji pripovijeda treba se u potpunosti uživjeti u priču kako bi ona bila dobro ispričana.

Pavličević-Franić (2005) smatra da je komunikacijsko-humanistički pristup u nastavi jezika pomogao učiteljima da budu kreativne osobe koje potiču komunikaciju, učenje i veselje kod učenika. Učiteljeva uloga nije samo prenošenje informacija. Njegova uloga je prezentirati određeni sadržaj s puno mašte, radosti, kreativnosti i razigranosti. Učitelj treba poticati raznolik i zanimljivu nastavu. Učitelj u ulozi pripovjedača treba poznavati različitu dječju literaturu i različite kvalitetne autore kako bi mogao izabrati dobru priču koju želi pripovijedati učenicima. Od njih se očekuje da su kreativni i maštoviti. To se očituje u odabiru priče, načinu na koji će priču pripovijedati i na uključivanje raznih sredstava, materijala ili rituala.

Učitelj treba moći odabrati prigodnu priču za djecu ne oslanjajući se samo na dob djeteta. Svakom djetetu treba znati pristupiti individualno. Učitelj treba vrlo precizno procijeniti trajanje priče, odnosno treba voditi računa o tome da zadrži pažnju učenika tijekom trajanja cijele priče. Podrazumijeva se da učitelj treba imati dobro razvijenu jezičnu kompetenciju. Bogatim i gramatički točnim vokabularom učitelj obogaćuje vokabular samih učenika. Svjestan dječjih emocionalnih potreba učitelj treba prilagoditi ton i ritam u pričanju priča kako bi se postigla emocionalna povezanost s pričom.

4. PRIPOVIJEDANJE U NASTAVI

Kada govorimo o pripovijedanju u nastavi postoji mnogo različitih pristupa i platformi koje se koriste za dijeljenje priča, iskustava i vrijednosti. Od fotografije i videa pa do multimedijских alata (Karzen i Demonja, 2020). Postoje brojne mogućnosti pripovijedanja i u današnjem odgojno-obrazovnom sustavu sve mogućnosti su dobrodošle. “Pripovijedanje unosi radost i magičnost u život” (Otero, 2005). Pripovijedanje se smatra izvornim oblikom nastave. Iako postoje razni oblici pripovijedanja, usmeno pripovijedanje nikada nije izašlo iz mode. Slušajući, djeca razvijaju sposobnost za razumijevanje složenijih književnih priča. Pripovijedanje se smatra živom umjetnošću jer se poput glazbe i plesa, oživljava u izvođenju (Dujmović).

4.1. Mogućnosti primjene pripovijedanja u učenju i poučavanju hrvatskoga jezika

Hrvatski jezik je službeni jezik u Republici Hrvatskoj te sukladno tome i jezik na kojem se obrazuju svi učenici. On se u hrvatskim školama uči kao materinski jezik. Hrvatski jezik se poučava na svim odgojno-obrazovnim razinama jer je upravo on polazište za učenje svih drugih nastavnih predmeta. Učeći hrvatski jezik djeca razvijaju komunikacijsko-jezičnu kompetenciju, stječu čitalačke, medijske, informacijske i međukulturne pismenosti. Sve to je preduvjet za osobni razvoj, uspješnost u školovanju i cjeloživotnom učenju (Kurikulum HJ-a, 2019). Cilj nastavnog predmeta Hrvatski jezik je osposobiti učenike za sporazumijevanje hrvatskim standardnim jezikom, usvajanje znanja o jeziku kao sustavu, poticati slobodno izražavanje misli, osjećaja i stavova. Važno je da učenici spoznaju vlastiti, narodni i jezično-kulturni identitet. Učenici se upoznaju s književnošću kao stvaralačko-jezičnom djelatnosti. Upoznaju književnost hrvatskoga naroda, kulturu i stječu kulturni identitet (Kurikulum HJ-a, 2019). “Učenicima se na svim razinama i oblicima školovanja omogućuje razvoj i stjecanje komunikacijske, jezične kompetencije, jezičnih znanja i višestruke pismenosti nužne za nastavak školovanja, život i rad, razumijevanje književnosti kao umjetnosti riječi i kao temelja nacionalnog identiteta (Kurikulum, HJ-a 2019).

Predmet Hrvatski jezik je organiziran u tri međusobno povezana predmetna područja: hrvatski jezik i komunikacija, književnost i stvaralaštvo, kultura i mediji. U svim predmetnim područjima se razvija komunikacijska, jezična kompetencija i potiču se slušanje, govorenje, čitanje i pisanje, a time potiče i bogaćenje rječnika.

Pripovijedanje je tehnika koja se svakodnevno koristi u predmetu Hrvatski jezik i može se provlačiti kroz sva predmetna područja predmeta Hrvatski jezik. Predmetno područje hrvatski jezik i komunikacija obuhvaća ostvarivanje jezične, uporabne, strategijske i društveno-jezične kompetencije; vještinu komunikacije u zajedničkom radu s drugima i različitim medijima; sposobnost analize i interpretacije teksta; kompetenciju stvaranja različitih vrsta tekstova te svijest o vlastitom identitetu. Književnost i stvaralaštvo je predmetno područje koje se odnosi na razumijevanje književnosti kao umjetnosti riječi. Ono obuhvaća razumijevanje, interpretaciju i vrednovanje književnog djela; razumijevanje stvaralačke i umjetničke uloge jezika; razvoj stvaralačkoga i kritičkog mišljenja o književnom tekstu; potrebu za čitanjem i razvijanje pozitivnog stava prema čitanju; razvoj verbalne i neverbalne komunikacije te stvaralačko izražavanje. Predmetno područje kultura i mediji se temelji na razumijevanju teksta u različitim kontekstima (društveni, kulturni i međukulturni). Obuhvaća kritički osvrt prema medijskim porukama i razumijevanje medija; razumijevanje kulture iz različitih perspektive i poticanju vrijednosti različitih mišljenja, stavova i vrijednosti (Kurikulum HJ-a, 2019).

Prema Kurikulumu (2019) u prvom razredu učenici slušaju jednostavne tekstove i govore kako se osjećaju nakon slušanja. Pripovijedaju o događajima iz svakodnevnoga života koji su u vezi s književnim tekstom, opisuju situacije, događaje i likove iz tekstova, prepričavaju pročitane priče vlastitim riječima, izražavaju se pokretom, stvaraju vlastite slikopriče i razvijaju potencijal za stvaralaštvo. Svoje doživljaje kulturnoga izražavaju kroz crtež, sliku, govor, pokret i sl. U drugom razredu učenici čitaju i pišu jednostavne tekstove, govore o osjećajima nakon čitanja ili slušanja književnog teksta, izražavaju svoje mišljenje, pripovijedaju o svakodnevnim događajima koji su povezani s onima iz književnog teksta, prepoznaju početak, središnji dio i završetak priče, prepoznaju obrazovne digitalne medije i služe se njima. U trećem razredu učenici slušaju tekstove prema zadanim smjernicama, izražavaju mišljenje o slušanome tekstu, dublje se povezuju s književnim tekstom (prepoznaju temu, prepoznaju redoslijed događaja, povezuju likove s mjestom, uočavaju ponavljanja u stihovima, uočavaju emocionalnost), stvaraju različite individualne uratke (pišu i crtaju slikovnicu, glume u igrokazu, pišu pismo, crtaju strip) i razvijaju potencijal za stvaralaštvo. U četvrtom razredu razlikuju pripovjedne vrste i stvaraju različite individualne uratke. Učenici pripovijedaju sadržaj nekog književnog teksta iz perspektive drugoga lika, vremena ili mjesta, izražajno čitaju, stvaraju fotopriču ili fotostrip (Kurikulum HJ-a, 2019).

Pripovijedanje u nastavi Hrvatskog jezika može se ostvarivati kroz priče tako da ih učitelj pripovijeda ili da učenici sami stvaraju priče, kroz razne igre, kroz medije i slično. Pavličević-Franić (2005) ističe da se pripovijedanje najlakše uči i usavršava prepričavanjem. Djeca bi na početku školovanja trebala vježbati prepričavanje jer je to najjednostavniji pripovjedni tekst. Prepričavajući ponavljaju sadržaj koji su negdje vidjeli ili čuli. Pritom im se može pripomoći tako da im se daju sličice prema kojima će prepričavati (Pavličević-Franić, 2005). Velički (2014) daje nekoliko primjera pomoću kojih možemo razvijati govorno stvaralaštvo. Primjerice pričanje prema slici ili prema nizu slika, priča iz vrećice i sl. Priča iz vrećice se odnosi na aktivnost u kojoj u vrećicu stavimo različite predmete. Započinjemo priču, a zatim tu vrećicu pružamo učeniku koji izvlači jedan predmet i nastavlja priču (Velički, 2014). Na taj način ćemo zasigurno potaknuti učenike da razvijaju maštu. Sličnu aktivnost možemo koristiti na satu lektire. Možemo učenicima zadati zadatak da nakon pročitavanja djela izrade svoju vrećicu s predmetima koje su susreli čitajući to određeno djelo. To ne treba biti puno predmeta. Njihov zadatak bit će pripovijedati o djelu koje su pročitali koristeći te predmete iz vrećice.

4.2. Mogućnosti primjene pripovijedanja u učenju i poučavanju drugih nastavnih predmeta

Od davnina se pripovijedanje smatra hranom ljudskih bića. Ono je baština koja uključuje skup navika, iščekivanja i načina života. Pripovijedanje nam pomaže da shvatimo osjećaje koje često ne shvaćamo i ne znamo izraziti. Dokazano je da oni koji slušaju ili čitaju priče lakše i bolje izražavaju svoje osjećaje. Niti jedan oblik usvajanja nekog teksta ne može nadmašiti ispričanu priču. Pripovijedanje je toliko staro umijeće, a ujedno tako uzbuđujuće i tajnovito (Otero, 2005). Zbog svega navedenog o pripovijedanju kroz cijeli ovaj rad, možemo zaključiti da je pripovijedanje potrebno i dobrodošlo u svakom nastavnom predmetu u školi. Sve dok njime bogatimo dječji rječnik i maštu, sve dok djeca razvijaju emocije i ljubav prema pripovijedanju, činimo dobru stvar. Jer “svrha svjedočenja je da osobe budu dirnute iskustvom koje im se priopćuje te motivirane da i same to isto dožive” (Otero, 2005: 241).

Iako se u Kurikulumu (2019) ne navodi primjena pripovijedanja u predmetu Matematika, u nekim sadržajima ga možemo uključiti. Važni su matematički procesi koji su prožeti kroz sve domene kurikuluma nastavnoga predmeta Matematika. Ti procesi su organizirani u pet skupina: prikazivanje i komunikacija; povezivanje; logičko mišljenje, argumentiranje i zaključivanje;

rješavanje problema i matematičko modeliranje te primjena tehnologije. Domene u predmetu Matematika su: Brojevi, Algebra i funkcije, Oblik i prostor, Mjerenje i Podatci, Statistika i vjerojatnost. Domene su u godini učenja prilagođene mogućnostima učenika. Domene koje obuhvaćaju brojeve i oblike istaknutije su u ranijim godinama učenja, a one u kojima su istaknute složenije matematičke funkcije istaknutije su u kasnijim godinama učenja. Matematika se treba usvajati kao logična i zaokružena cjelina stoga su domene međusobno nedjeljive. Zadaća učitelja odabirati primjerene i kreativne strategije poučavanja, povezivati matematiku sa stvarnim situacijama i događajima iz svakodnevnog života (Kurikulum, MAT, 2019). Korištenje pripovijedanja u matematici može pomoći učenicima u razumijevanju teških koncepata i ideja te im pomoći u rješavanju problema. Matematika se doživljava kao zbirka vještina koje se najčešće trebaju učiti napamet. Umjesto da učenicima recitiraju pravila koja trebaju naučiti napamet, učitelji mogu objasniti pravila kroz priču (Zazkis i Liljedahl, 2009). Matematika je kompleksan predmet za većinu učenika. Zato je potrebno što više uključivati učenike i potaknuti njihovu znatiželju. U predmetu Matematika je vrlo važno potaknuti učenike da razmišljaju i da postavljaju pitanja. Važno je da se učenicima ne “serviraju” gotove formule i gotova pravila. Naglasak se stavlja na to da učenici sami dođu do mogućih rješenja, pravila i formula. Pripovijedanje je u tom slučaju vrlo poželjno. Često možemo koristiti matematičku priču za rješavanje problema. Ukoliko u tu priču uvrstimo likove koji su učenicima bliski ili uključimo njih same, još više ćemo potaknuti njihovu motivaciju i znatiželju. Za pripovijedanje u učionici matematike možemo koristiti različite vrste priča. Neke vrste koje možemo koristiti u nastavi matematike su: priče koje daju okvir ili pozadinu, priče koje uvode, priče koje prate ili se isprepliću, priče koje postavljaju pitanja i priče koje objašnjavaju. Naravno, svaka od ovih priča uvijek može biti izmjenjivana ovisno o kontekstu u kojem se priča. Priču može pričati učitelj, ali i učenik. Na primjer, učitelj može započeti pričanje priče, a učenik može nastaviti. U svakom slučaju, kako bi priča bila dobro oblikovana i imala smisao važno je umijeće pripovijedanja (ibid.). U nastavi matematike možemo se poslužiti brojnim digitalnim alatima, predmetima i materijalima. Pokazujući neki sadržaj koristeći neke od navedenih mogućnosti možemo koristiti pripovijedanje kao sredstvo kojim se djecu “uvodi u igraonice mišljenja i djelovanja” (Jendorff, 2001:129).

Nastavni predmet Priroda i društvo “integrira znanstvene spoznaje prirodoslovnoga, društveno-humanističkoga i tehničko-informatičkoga područja” (Kurikulum PID-a, 2019). Prirodne znanosti pružaju učeniku uvid u svijet istraživanja i spoznavanja prirode, a društvene i

humanističke znanosti uvid u život ljudi i društvene odnose. Učenje i poučavanje predmeta Priroda i društvo usmjerava učenike na postavljanje pitanja, otkrivanje, istraživanje, spoznavanje i informiranje o svijetu koji ih okružuje, o čovjeku, prirodi i prirodnim promjenama. Sve vještine, znanja i stavovi koje učenici stječu u ovom predmetu omogućavaju učenicima da se bolje snalaze u svijetu koji ih okružuje, da bolje razumiju svijet i društvenu zajednicu te da lakše donose odluke za osobnu dobrobit i dobrobit zajednice. Kurikulum nastavnog predmeta Priroda i društvo obuhvaća četiri koncepta koji se međusobno prožimaju i pružaju učenicima mogućnost boljeg razumijevanja sadržaja. To su: Organiziranost svijeta oko nas, Promjene i odnosi, Pojedinaac i društvo te Energija (ibid.). Pripovijedanje kao takvo se ne navodi kao preporuka za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda. Navodi se preporuka za razgovor, sudjelovanje malim dramatizacijama (strip, junaci iz bajke), prikupljanje podataka od različitih izvora, opisivanje rezultata i sl. (ibid.). Sve ove preporuke koje obuhvaća predmet Priroda i društvo, u nastavi možemo kombinirati s pripovijedanjem. Na primjer, kada s učenicima učimo o članovima obitelji možemo zadati zadatak da svaki učenik uz pomoć roditelja izradi obiteljsko stablo i pri tom traže od roditelja da im ispričaju neku zanimljivu priču vezanu za obitelj. Učenici mogu kasnije u razredu ispričati tu priču. Općenito, u usvajanju sadržaja učitelji mogu pronaći razne priče koje su povezane s onim što učenici trebaju usvojiti. Učitelji mogu sami napisati priču, a onda ju pripovijedati učenicima. Postoje razne priče o biljkama, ljudima, životinjama, svijetu koji nas okružuje i sl., te priče se mogu prenamijeniti i pripovijedati učenicima u svrhu lakšeg usvajanja nastavnog sadržaja. U predmetu Priroda i društvo mogućnosti za pripovijedanje su velike i raznolike. Možemo koristiti tradicionalno pripovijedanje odnosno usmeno pripovijedanje, a možemo se poslužiti i digitalnim pripovijedanjem.

Budući da je glazba dio kultura cijelog svijeta, uključena je i u obrazovanje Republike Hrvatske. Njezina važnost je prepoznata i priznata kao neizostavan čimbenik u oblikovanju općih i glazbenih kompetencija. Nastava glazbe potiče učenike na kreativnost, na razvoj glazbenih sposobnosti i interesa i na razvoj svijesti o očuvanju kulturno-povijesne baštine. Naglasak se stavlja na susret učenika i glazbe. Glazbena kultura se temelji na načelima. Postoje četiri načela: psihološko načelo, kulturno-estetsko načelo, načelo sinkroničnosti i načelo interkulturalnosti. Predmet Glazbena kultura se ostvaruje kroz tri domene: Slušanje i upoznavanje glazbe, Izražavanje glazbom i uz glazbu te Glazba u kontekstu (Kurikulum GK, 2019). Iako se u Kurikulumu ne očituje pripovijedanje kao jasna preporuka za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda, možemo ga

koristiti. Učitelj može pronaći zanimljivosti o skladbama, skladateljima i pjesmama i pripovijedati o njima učenicima. Ukoliko je učitelj dovoljno kreativan, može s učenicima pretvoriti neku pjesmu u priču dodavajući likove i nove detalje. Na taj način će potaknuti učenike na razvijanje mašte i kreativnosti. Kasnije tu priču mogu koristiti u predmetu Hrvatski jezik, ali i Likovnoj kulturi tako što će izraditi likove iz priče. U predmetu Glazbena kultura možemo unijeti pripovijedanje kao način “za vrednovanje emocija i za pokazivanje do koje su mjere one važne i prirodne” (Ferrero i Bollin, 2003: 351).

Nastavni predmet Likovna kultura pripada umjetničkom i društveno-humanističkom području odgoja i obrazovanja. Njegova svrha je obogatiti osobni i društveni identitet kod svakog učenika, obogatiti sliku o sebi i o svijetu, razviti sposobnost kreativnog mišljenja, usvojiti likovnu i vizualnu pismenost, obogatiti razumijevanje složene vizualne okoline te razviti praktičnu primjenu tehnika, medija i alata. Predmetom Likovna kultura učenici stječu znanja o vizualnoj kulturi, načinima vizualne komunikacije te različita područja likovnih i vizualnih umjetnosti (crtež, slikarstvo, skulptura, grafika, dizajn, fotografija, film, strip i dr.). Učenje i poučavanje ovog predmeta uključuje metode i tehnike kojima se razvija kreativnost odnosno stvaralaštvo i kojima se uči razvijati i ostvarivati ideje. Predmet Likovna kultura je organiziran kroz tri domene. Stvaralaštvo i produktivnost, Doživljaj i kritički stav te Umjetnost u kontekstu se međusobno isprepliću i dopunjavaju ovisno o sadržaju koji se treba usvojiti. Učenje i poučavanje predmeta Likovna kultura se organizira kao niz manjih ili većih cjelina koje su povezane uz zadane ili izborne teme. Za svaki razred obavezne su četiri teme, a dvije teme su izborne. U prvom i drugom razredu obavezna tema je Slika, igra, priča. Učenici istražuju odnose između priče i slike, a kao poticaj koriste razna umjetnička djela, igru i glazbene predloške. Cilj je ispričati priču koristeći boje, kontrast ritam i ostalo. U trećem i četvrtom razredu jedna od obaveznih tema je Slika, pokret, zvuk i riječ. Učenici istražuju odnose priče i slike proizašle iz vlastitih doživljaja, a kao poticaj koriste literarne glazbene predloške, igru i umjetnička djela (Kurikulum, LK, 2019). Ovim dvjema temama ostvaruje se pripovijedanje kao odgojno-obrazovni ishod. U predmetu Likovna kultura moguće je na razne načine uključiti pripovijedanje. Učenici mogu crtati ili slikati različite dijelove priče, likove, mjesta radnje ili određene događaje. Radovi se na kraju mogu skupiti i izložiti pred pločom pa na temelju njih učenici mogu pripovijedati priču.

Tjelesna i zdravstvena kultura je sastavni dio tjelesnog i zdravstvenog odgojno-obrazovnog područja. Svrha predmeta je stjecanje i usavršavanje kinezioloških motoričkih vještina, znanja i navika. Omogućuje da učenici bolje upoznaju svoje tijelo i kako ono funkcionira, da razumiju važnost vježbanja kako bi očuvali i unaprijedili svoje zdravlje, da razumiju važnost osobnog i socijalnog razvoja (Kurikulum, TZK, 2019). U Kurikulumu se ne spominje pripovijedanje kao mogućnost ostvarivanja odgojno-obrazovnih ishoda, međutim moguće je uključiti ga. Učitelji su slobodni iskoristiti svoju kreativnost i slobodu u osmišljavanju različitih priča koje mogu pripovijedati učenicima na satu tjelesne i zdravstvene kulture. To mogu biti priče koje su popraćene raznim pokretima ili plesnim koracima. U osmišljavanju priča dakako mogu sudjelovati i sami učenici. Primjerice, za pripremni dio sata možemo osmisliti priču koja je popraćena pokretima. Učitelj pripovijeda priču, a učenici slušaju i pokazuju pokretima tijela.

Primjer:

Razgibavanje uz priču

Medvjed i zec idu u šumu i nose meda

(učenici hodaju u krug i skupljaju dlanove kao da nešto nose)

razveselit će zajedno baku i djeda.

Pored vučje kućice pažljivo hodaju

(učenici hodaju na prstima visoko podižući noge)

oprezno lokve vode preskakuju.

(skaču sunožno)

Pored visokog stabla prolaze,

(dižu se na prste i podižu visoko ruke)

a iz daljine sivi oblaci dolaze.

(hodaju u čučnju)

Moraju požuriti jer će pasti kiša

(učenici trče)

i putem sretnu prijatelja miša.

(učenici hodaju raširenih ruku).

Veselo skaču do bake i djeda

(učenici skaču na jednoj nozi)

i pruže im slatkoga meda.

(učenici čučnu)

5. ZAKLJUČAK

“Pripovijedanje unosi radost i magičnost u život. Priče nam, naravno, donose sadržaje. Osim toga, pojačavaju komunikaciju” (Otero, 2005: 235).

Proučavajući literaturu dolazim do zaključka da je pripovijedanje vrlo važan segment u nastavi i da je osim u predmetu Hrvatski jezik, moguće primjenjivati tehnike pripovijedanja i u ostalim nastavnim predmetima. Pripovijedanje je zahtjevan, ali i vrijedan način prenošenja informacija, događaja i doživljaja. Sukladno s time učitelji nose vrlo važnu ulogu u pripovijedanju. Kako bi kao dobri pripovjedači prenijeli učenicima neki događaj, priču ili doživljaj učitelji se moraju kvalitetno pripremiti. Ta priprema je ponekad zahtjevana i iziskuje puno truda, ali u konačnici se uvijek isplati. Pripovijedanjem učenici obogaćuju svoj rječnik, uče o svojim emocijama, uvažavaju emocije drugih, upoznaju čari svijeta u kojem žive, razvijaju kompetenciju za komunikaciju.

Svijet u kojem danas živimo nepredvidiv je. Nažalost, kroz razrede prolaze djeca s različitim pozadinskim pričama iz svojih malenih života. Pripovijedanjem u školi možemo postići odmak od surove stvarnosti i dopustiti učenicima da uplove u sigurnu luku priče. Prenosimo im sve vrjednote jezika, ljepotu riječi i emocija koje pokazujemo pripovijedajući. Pripovijedanje u svim nastavnim predmetima potiče razvoj komunikacijske kompetencije kod učenika, obogaćuje njihov rječnik, potiče njihovu maštu i kreativnost. Osim što jača njihovu sliku o sebi i gradi samopouzdanje, uče slušati i bolje razumijevati drugoga i okolinu u kojoj žive.

6. LITERATURA

Izvori:

1. Kurikulum HJ-a: Ministarstvo znanosti i obrazovanja (2019). *Kurikulum nastavnog predmeta Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj*. Zagreb: Narodne novine.
2. Kurikulum MAT: Ministarstvo znanosti i obrazovanja (2019). *Kurikulum nastavnog predmeta Matematika za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj*. Zagreb: Narodne novine.
3. Kurikulum PID-a: Ministarstvo znanosti i obrazovanja (2019). *Kurikulum nastavnog predmeta Priroda i društvo za osnovne škole u Republici Hrvatskoj*. Zagreb: Narodne novine.
4. Kurikulum LK: Ministarstvo znanosti i obrazovanja (2019). *Kurikulum nastavnog predmeta Likovna kultura za osnovne škole i Likovna umjetnost za gimnazije*. Zagreb: Narodne novine.
5. Kurikulum TZK: Ministarstvo znanosti i obrazovanja (2019). *Kurikulum nastavnog predmeta Tjelesna i zdravstvena kultura za osnovne škole i gimnazije*. Zagreb: Narodne novine.
6. Kurikulum GKGU: Ministarstvo znanosti i obrazovanja (2019). *Kurikulum nastavnog predmeta Glazbena kultura za osnovne škole i Glazbena umjetnost za srednje škole*. Zagreb: Narodne novine.

Literatura:

1. Bichsel, P. (2002). O čitanju i pripovijedanju – frankfurtska predavanja iz poetike. Zagreb: Naklada MD.
2. Brebrić, Z (2022). Uloga pripovijedanja kao oblika potpore u provedbi međupredmetnih tema u osnovnoj i srednjoj školi. Napredak: Časopis za interdisciplinarna istraživanja u odgoju i obrazovanju, Vol. 163 (3-4): 253-269.
3. Bognar, L., Matijević, M. (2005). Didaktika: treće izmijenjeno izdanje. Zagreb: Školska knjiga.
4. Bošković-Stulli, M. (2006). Priče i pričanje. Zagreb: Matica hrvatska.
5. Crnković, M. (1987). Sto lica priče. Zagreb: Školska knjiga.

6. Crnković, M., Težak, D. (2002). Povijest hrvatske dječje književnosti: od početka do 1955. godine. Zagreb: Znanje.
7. Demonja, D., Karzen, M. (2020). Importance of Storytelling: How to Create More Resilient Cultural Heritage?. *Nova prisutnost: časopis za intelektualna i duhovna pitanja*, Vol. 18 (3): 653-667.
8. Dujmović, M. (2006). Storytelling as method of EFL teaching. *Metodički obzori: časopis za odgojno-obrazovnu teoriju i praksu*. Vol. 1 (1): 75-87.
9. Ferrero, B., Bollin, A. (2003). Pripovijedanje u kršćanskom navještaju, u školskom vjeronauku i u životu. *Kateheza: časopis za vjeronauk u školi, katehezu i pastoral mladih*, Vol. 25 (4): 348-352.
10. Gregorčić, P. (2022). Lutka u nastavi - Neka učenje postane igra. *Varaždinski učitelj: digitalni stručni časopis za odgoj i obrazovanje*, Vol. 5 (8): 2-9.
11. Jendorff, B. (2001). Podučavanje vjeronauka glavom, rukama i nogama. *Neverbalna komunikacija. Kateheza: časopis za vjeronauk u školi, katehezu i pastoral mladih*, Vol. 23 (2): 125-133.
12. Jurčić, M. (2014). Kompetentnost nastavnika - pedagoške i didaktičke dimenzije. *Pedagogijska istraživanja*. Vol. 11 (1): 77-91.
13. Labaš, D., Marinčić, P. (2018). Medij kao sredstvo zabave u očima djeteta. *MediAnali: međunarodni znanstveni časopis za pitanja medija, novinarstva, masovnog komuniciranja i odnosa s javnostima*, Vol. 12 (15): 2-32.
14. Gabelica, M., Težak, D. (2015). Digitalna dječja književnost. *Sodobni pristupi poučavanju prihodnjih generacija*: 856-866.
15. Otero, H. (2005). Povratak narativnoga. Kako i zašto razvijati umijeće pripovijedanja. *Kateheza: časopis za vjeronauk u školi, katehezu i pastoral mladih*, Vol. 27 (3): 233-241.
16. Pasqualetti, F., Nanni, C. (2005). Novi mediji i digitalna kultura. *Kateheza: časopis za vjeronauk u školi, katehezu i pastoral mladih*, Vol. 27 (3): 244-265).
17. Pavličević Franić, D. (2005). *Komunikacijom do gramatike*. Zagreb: Alfa.
18. Perrow, S. (2010). *Bajke i priče za laku noć: terapeutske priče za djecu*. Velika Mlaka: Ostvarenje d.o.o.
19. Rodek, S. (2011). Novi mediji i nova kultura učenja. *Napredak: časopis za interdisciplinarna istraživanja u odgoju i obrazovanju*, Vol. 152 (1): 9-28.

20. Rodek, S. (2007). Novi mediji i učinkovitost učenja i nastave. Školski vjesnik: časopis za pedagoški teoriju i praksu, Vol. 56 (1-2): 165-170.
21. Solar, M. (2004). Izabrana djela: Ideja i priča. Zagreb: Golden marketing - Tehnička knjiga.
22. Trtanj, I., Kuvač Kraljević, J. (2017). Jezična i govorna obilježja dječjega pripovjednog diskursa: analiza na mikrostrukturnoj razini. Govor, Vol. 34 (1): 53-69.
23. Velički, V. (2014). Pričanje priča - stvaranje priča: povratak izgubljenom govoru. Zagreb: Alfa.
24. Visinko, K. (2009). Dječja priča - povijest, teorija, recepcija i interpretacija. Zagreb: Školska knjiga.

Elektronički izvori:

1. Teaching Mathematics as Storytelling. Pribavljeno: [teaching mathematics as storytelling pdf](#)